

Мр МАРИЈАНА МАТОВИЋ
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

УДК: 050.488ПОЛЕТ(049.32) ;
014.3:82ПОЛЕТ(049.32)

ПОЛЕТ (1924-1926)

(Марија Орбовић: *Полећ* : (1924-1926). - Чачак : Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, 2009. - Едиција *Завичајна библиографија* ; 16)

Нама није циљ да листом ми добијемо неку славу нићи да зараду материјалну очекујемо, већ зараду духовну, упознавање омладине, њубликовање њених радова и др., дакле свега оног што ће ићи у њрилођ српске омладине.
Дојчило Митровић (1907-1995), уредник *Полећа*

Недавно је угледна издавачка продукција Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачку обogaћена још једном вредном књигом – *Полећ* : (1924-1926), 16. по реду у *Едицији Завичајна библиографија*, посвећеном најзначајнијем омладинском књижевном часопису у Чачку до Другог светског рата. Аутор је Марија Орбовић, библиотекар саветник Завичајног одељења чачанске Библиотеке, која већ две деценије неуморно и посвећенички кали перо у књижевно-истраживачком раду, дописујући својој персоналној библиографији запажене и награђиване наслове којима личности и збивања у старом Чачку чува од заборава. Уложивши у своје замашне подухвате темељно познавање струке, књижевни дар и неисцрпни ентузијазам, Марија Орбовић на најбољи начин надокнађује недостатак књига са тематиком из локалне културне историје, те сваки њен нови наслов намах налази пут до стручне и шире читалачке јавности.

Своју појаву књига *Полећ* : (1924-1926) највише дугује драгоценој личној архиви истакнутог новинара и публицисте Дојчила Митровића, данас у породичном власништву, од немерљивог значаја за сагледавање услова у којима је часопис излазио, као и озбиљности и одговорности са којом се приступило припреми и издавању часописа.

Оснивачи и први уредници су Миладин Ћирић (1901-1958) и Растко Пурић (1903-1981), ученици осмог разреда чачанске Гимназије и Дојчило Митровић, ученик седмог разреда, који после двоброја 9-10 (1924/25), као једини уредник и издавач, до гашења остаје покретачки дух часописа.

Митровић 1924. године уређује *Полећ* независно од литерарне друштвене „Рајић“ којој је припадао и која је у својим правилима имала обавезу издавања ђачког листа, да би га следеће године потпуно одвојио од Гимназије и редакцију преселио у своју кућу, у Сарајевској улици број 50 (која и данас постоји), од почетка се сам бринући о његовом финансирању.

У историјат часописа *Полећ* уводи поглавље *Омлагинска љериодика*, затим *Ђачки листови у Чачку*, са прегледом листова који су претходили појави *Полећа* (*Будућност*, *Ђачки гласник*, *Весник Омлагинаца*, преименован у *Омлагински Весник*, *Седмак*, *Максим*), а потом је детаљно приказано трогодишње трајање *Полећа* од 1924. до 1926. године.

До данас су сачувани драгоцени, уредно вођени записници са седница Одбора *Полећа*, формулари, списак лица којима су послати *Огласи* и *Позив на љрећилаћу и љоверенићиво*, списак повереника, преглед примљених радова у администрацији *Полећа* и преписка са сарадницима.

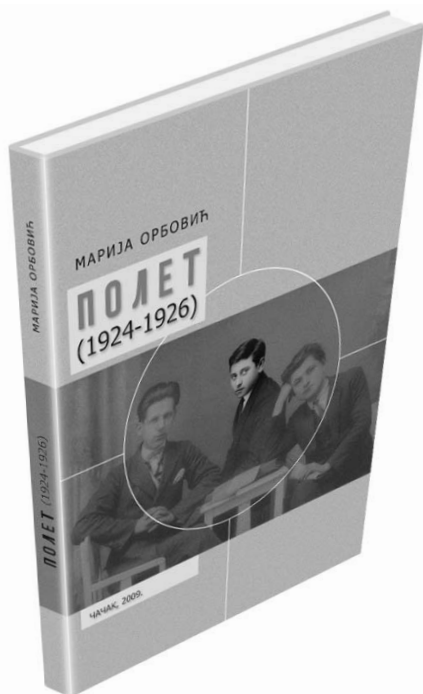
Од самог почетка *Полећ* наилази на повољан одзив код читалаца и сарадника, не само из Чачка, већ и Ужица, Новог Пазара, Ћуприје, Београда, Сресмких Карловаца, Љесковца, Штипа, Суботице, Раче и Крагујевца.

Угледу и озбиљности гласила доприносе студије и други радови професора чачанске Гимназије, које Дојчило Митровић, тада једини уредник, уводи у другој години постојања *Полећа*.

Скоро трећина прилога у *Полећу* потписана је псеудонимима или иницијалима од којих је незнатан број до сада дешифрован, а о том приметном послу приређивача сведочи део *Псеудоними*.

Ближе је објашњена и улога Синише Пауновића (1903-1995), тада београдског студента и новинара *Полићике*, који је, захваљујући познанствима са великим бројем писаца и других уметника, погодна личност за везу *Полећа* са ствараоцима из престонице. Пауновић има значајног удела и у објављивању две песме Тина Ујевића – „Старећи“ и „Козмичке руке“, којих се Ујевић касније повремено одриче, а остаће упамћене као посебан куриозитет *Полећа*. У архиви часописа чувају се Ујевићеве рукописи обе песме, али и још једна, без наслова, која није штампана.

Међу бројним књижевним ствараоцима, заборављеним чак и у граду у коме објављују своја прва, успела литерарна остварења, посебно изнена-

ђује оглашавање познатих југословенских песника, што сведочи о угледу и афирмацији *Полећа* далеко изван локалних оквира.

У настојању да свој часопис што више прошири, Митровић се за помоћ и сарадњу обраћа и својим некадашњим школским друговима, студентима у Француској, о чему сведочи поглавље *Чачанске Паризлије* (Адам Василијевић, Радош Николић, Часлав Никитовић), те странице часописа одишу космополитским духом.

Захваљујући осмишљеној уређивачкој концепцији и све квалитетнијим прилозима, *Полећ* од првобитног листа средњошколске омладине прераста у књижевни часопис са амбицијама да по садржини и графичком изгледу буде равноправан са тада угледним књижевним гласилима у Србији.

Остварујући *Сарадњу са књижарама и другим часописима*, *Полећ* је ван Чачка највише продаван у Београду, у књижарама „Време“, „Напредак“, „Књижари С. Б. Цвијановића“ и „Рајковића и Ђуковића“, у Другој и Четвртој мушкој гимназији, затим у Крушевцу, Крагујевцу, Новом Саду, Ваљеву, Нишу, Пожеги, Тетову, Алексинцу, Штипу, Вршцу. Добро је продаван и у књижари Стјепана Куглија у Загребу, у Неготину и другим местима. У Чачку је најбоље продаван у Гимназији, а од трговачких радњи у граду највише је продао књижар Димитрије Константиновић. Стога уредник добија позиве на размену од редакција угледних часописа који обавештавају читаоце о изласку нових бројева *Полећа*: *Време*, *Полиџика*, *Правда*, *Вечерње време*, *Новосиби*, *Балкан*, *Цицварића дневник*, *Самоуправа*, *Реч*, *Јужни привредник* (Скопље), *Српски књижевни гласник*, *Вијенац* (Загреб), *Нова Европа* (Загреб), *Ново доба* (Сплит), *Слобода* (Сарајево), *Шабачки гласник*, *Средина* (Тузла).

Од 1924. до 1925. *Полећ* је штампан у Штампарии Стевана Матића, а потом, због проблема са измиривањем трошкова штампања, у Електричној штампарии Славка Г. Поповића и Сина.

Међутим, када је постао најпопуларнији и када га читаоци са нестрпљењем ишчекују, дошло је до *Гашења Полећа*, највероватније због мате-

ријалних неприлика, јер је тираж од 500 примерака недовољан за покривање трошкова.

Следеће поглавље, *Популарна наука*, приказује *Образовне шеме* јер, у складу са концепцијом тадашњих омладинских листова, и *Полећ*, поред књижевних тема, садржи текстове намењене поуци - о фабрикацији злата, хипнотизму, патриотизму, политичком моралу, променама у друштву, будућности омладине... Прилоге потписују др Љубомир Думић, Јован Бл. Јовановић, Живан Митровић, Растко Пурић, Татомир Анђелић, Драгољуб Милојевић, епископ жички Сава Дечанац...

Наравно, *Полећ* доноси прилоге и *О чачанским шемама - Шшамји, Позоришћу* и *О прошлости Чачка*.

Дојчило Митровић пише о гласилима која у Чачку излазе после Првог светског рата – *Прегледи цркве епархије жичке*, гимназијском *Веснику омладинаца*, *За слободу*, *Полећу*, правећи паралелу са предратним листовима (*Рудничанин*, *Љубић*, *Чачанска окружна самоуправа*, *Трговачка ишма*, *Драгачево*).

У рубрици *Позоришни живић* објављен је само један текст студента Момчила Милошевића „Позориште у Чачку“, са критиком представа „Подрињског повлашћеног позоришта“ из Шапца, које тада у Чачку највише гостује.

Прота Радомир Кречковић пише занимљиву историју Чачка „О прошлости Чачка“, објављену у последњем троброју *Полећа* за 1925. годину, али и као посебна књижица. Професор чачанске Гимназије Драгослав С. Митровић пише такође за *Полећ* о свом граду 1925. године у тексту „Чачак и чачанска котлина“, која је такође штампана и као посебно издање.

У посебном поглављу, *Књижевни прилози*, приказан је део часописа резервисан за књижевност – *Поезија*, *Проза*, *Књижевна кришка*, *Есеји*, *Преводи*, *Чишње*, а затвара га *Закључак*.

Као и у већини часописа тога времена, поезија је у *Полећу* заступљенија од прозе, а успела поетска остварења потписују: Периша Г. Богдановић, Сениша Кордић, Радослав Драгутиновић, Никола Мирковић, Сава В. Ристановић, Сениша Пауновић, Растко Пурић, Дојчило Митровић, Милорад Петровић Сељанчица, Драгослав М. Тодоровић, Милош С. Плазинић, Никола Мирковић, Марко Врањешевећ, Драгић Р. Весковић, Винко Кожуљ Иванов, Исидор Јањић, Александар Хаципоповић, Коста Н. Милутиновић, Добривоје Каписазовић, као и Тин Ујевић, Десанка Максимовић, Густав Крклец, Даринка М. Одовић-Јовановић, Живко А. Спасић, Благоје Живковић и Милан С. Шантић.

Значајан део *Полећа* чине и прозни радови, пре свега приповетке, чији су аутори послератни ђаци и студенти или учесници ратова, превасходно из Чачка и околине – Дојчило Митровић, Растко Пурић, Миладин Ђирић, Војислав Тодоровић или припадници старије генерације, професо-

ри чачанске Гимназије – Драгољуб Милојевић, Драгомир Ј. Пурић и Живојин Гл. Алексић, судија Духовног суда у Чачку, затим, Миодраг С. Плазинић и други.

Праву књижевну критику *Полећ* почиње да негује увођењем рубрике *Књижевни преглед*, са приказима тек објављених књига познатих писаца. Најплоднији критичар је Синиша Пауновић, а критичке радове објављују и Марко Враћешевић, Дојчило Митровић и Часлав Никитовић.

У *Полећу* је објављено свега неколико књижевних есеја, из пера Милице Костић, Живана Митровића, Растка Пурића и Саве В. Ристановића.

Објављен је и мањи број преведених прилога, највише са француског, будући да је у то време у Србији јако изражено франкофилство, затим са руског и један са немачког језика. Највише превода дају са француског језика матуранти и професори чачанске Гимназије – Адам В. Василијевић и Драгољуб Милојевић, затим Анђелија Кнежевић, Влатко Богдановић, а са руског језика Брана Ј. Пешић и Андрија Тјагнирјадно.

Од последњег броја 1925. године Дојчило Митровић уводи објављивање вести о смрти познатих књижевника, без обзира што нису имали никакве везе са *Полећом*, или угледних људи из чачанског краја.

Једна од посебности књиге је мноштво зналачки одабраних фотографија са биобиблиографским белешкама, илустрацијама, факсимилима и карикатурама, који оживљавају ликове и замрли дух грађанског Чачка, али и читаве Југославије између два светска рата. Тако су овековечени предратни ђачки листови у Чачку, уредници и сарадници *Полећа* из целе земље, разна документа, писма, факсимили песама анонимних, али и угледних имена југословенског песништва...

Засебну целину представља *Библиографија часописа Полећ*, у којој су аналитички обрађени сви бројеви часописа, што чини укупно 245 библиографских јединица, сређени по Универзалној децималној класификацији (УДК). У оквиру сваке групе (*Периодика*, *Алхемија*, *Хијноћизам*, *Морал*, *Еџика*, *Социологија*, *Насџава*, *Образовање*, *Природа*, *Хемија*, *Шџамџарсџво*, *Манасџири*, *Позоришџе*, *Сџорџ*, *Игре*, *Немачка књижевносџ*, *Приџовесџке*, *Француска књижевносџ*, *Исџорија*, *Француска књижевносџ*, *Роман*, *Француска књижевносџ*, *Мемоари*, *Руска књижевносџ*, *Поезија*, *Руска књижевносџ*, *Анегдоџе*, *Срџска књижевносџ*, *Крџиџика*, *Срџска књижевносџ*, *Поезија*, *Срџска књижевносџ*, *Проза*, *Срџска књижевносџ*, *Роман*, *Срџска књижевносџ*, *Приџовесџка*, *Срџска књижевносџ*, *Есеј*, *Срџска књижевносџ*, *Писма*, *Срџска књижевносџ*, *Дневници*, *Проучавање локалитетџа*, *Биографије*, *Кулџурна исџорија* и *Исџорија*) јединице су сложене према азбучном редоследу.

Мада је у *Полећу* сарађивао велики број чачанских аутора – укупно 32 (25 ђака и 7 професора), чији радови чине 113 јединица библиографије часописа, што значи да је трећина аутора из Чачка написала близу полови-

не радова, *Полеџ* ипак није био локалног карактера, јер само девет јединица садрже локалне теме.

Информативности монографије и лакшем сналажењу доприносе *Именски реџисџар* и *Реџисџар разрешених ѿсеудонима и иницијала*.

Неспорно, Марија Орбовић сместила је међу корице значајан прилог богате документационе основе за неку будућу, свеобухватну историју Чачка, доносећи суштински ново виђење културе и времена у коме живимо.

Књигу *Полеџ : (1924-1926)*, обима 201 стране, у тиражу од 300 примерака, уредила је Даница Оташевић, рецензенти су мр Здравка Радуловић и Добрило Аранитовић, а издавач Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ у Чачку. Дизајн је дело академског графичара Зорана Јуреша, а штампа „Графике Јуреш“ из Чачка. Објављивање књиге омогућило је Министарство за културу и медије Републике Србије.

Монографија посвећена *Полеџу* представљена је чачанској публици 12. фебруара 2010. у Галерији Народног музеја у Чачку, у оквиру завршне вечери једанаесте редовне годишње манифестације „Штампана реч“, у организацији Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“.